

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK
II. ÉVKÖNYVE, 1958—59*

HUSZÁR ISTVÁN

A kötetet Friss István akadémikus, a Közgazdaságtudományi Intézet igazgatójának előszava vezeti be. Az előszó tömör értékelését adja az Intézet két évi tudományos tevékenységének. A Közgazdaságtudományi Intézet lényegében a magyar közgazdaságtudományi kutató munka központja, és így az előszó rövid áttekintést ad a hazai közgazdasági kutatás helyzetéről, az eddigi biztató reményekre jogosító eredményekről, az egyes — a gyakorlati gazdaságpolitikában már előttünk előtérben álló és tudományos választ sürgető — közgazdasági problémák vizsgálata terén mutatkozó elmaradottságunkról, a közgazdasági kutató munka hiányosságairól.

Az évkönyv 15 tanulmányt tartalmaz. E tanulmányok közül 13 foglalkozik a magyar népgazdaságban, a népgazdaság vezetésében és tervszerű irányításában felvetődött kérdésekkel. E tanulmányok kétségtelenül hozzájárulnak ahhoz, hogy — és úgy vélem, ezzel lehet leginkább jellemezni a kötet értékét — a magyar gazdasági életet, a népgazdaságban ható gazdasági törvényszerűségeket a korábnál jobban, sokoldalúbban, a maguk gazdságában megismerjük, hogy a kutató munka eredményeire támaszkodó, a tanulmányokban is leírt javaslatokat, gondolatokat hasznosítva, a gazdaságpolitikában felhasználva, jobbá tehesük a népgazdaság tervezését, hatékonyabban használjuk fel a gazdaságpolitikai célok valóra váltására a személyes érdekeltég elvét. Minden bizonnyal ezek a tanulmányok, ezek a javaslatok eredményesen segíthetik az MSzMP VII. Kongresszusa által kitűzött gazdasági feladatok sikeres megvalósítását.

Az említett 13 tanulmány közül kettő a lakosság életszínvonalának vizsgálatával foglalkozik. Jávorka Edit: A munkások- és alkalmazottak és a parasztság életszínvonalának összehasonlítása című tanulmányában mindenekelőtt azt vizsgálja, hogy 1957-ben a munkások és alkalmazottak egy főre jutó reáljövedelme milyen mértékben haladta meg a parasztság egy főre jutó reáljövedelmét. A Központi Statisztikai Hivatal és az Országos Tervhivatal adatait az intézeti kutatás alapján helyesen korrigálja. Vizsgálódásai alkalmat

* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1959. 355. o.

adtak arra is, hogy az életszínvonal fogalmára és elemzésére, még közelebbről az életszínvonal társadalmi rétegek szerinti alakulására és összehasonlítására vonatkozóan néhány fontos általános következtetéshez jusson. Berényi József: A családnagyság összefüggése a jövedelemalakulással című tanulmányában megvizsgálja, hogy az életszínvonalban milyen különbségek keletkeznek egyrészt a munka szerinti elosztásból fakadó jövedelem, másrészt a családlétszám hatására. Szükségszerű, hogy a szocialista állam a nemzeti jövedelem egy részét a családlétszám különbözőségéből eredő életszínvonalbeli eltérések bizonyos kereteken belül történő kiegyenlítésére fordítsa. E kiegyenlítés néhány elvi kérdését fejti ki figyelemre méltó tanulmányában a szerző.

Az évkönyv 5 tanulmányban foglalkozik a népgazdaság tervezésének különböző kérdéseivel. Ausch Sándor és Madarasi Attila tanulmányukban (Kísérlet a nemzeti jövedelem újraelosztásának ábrázolására a pénzügyi mérlegek alapján) javaslatot dolgoznak ki a nemzeti jövedelemnek az eddigi tervezési és statisztikai gyakorlatban nem kellően megoldott elosztásának, újraelosztásának és felhasználásának ábrázolására pénzügyi mérlegek segítségével. Simon György és Kondor György tanulmányukban (Az ágazati kapcsolatok mérlege és a termelőágak közötti közvetett összefüggések) a Központi Statisztikai Hivatal által 1957-re összeállított ágazati kapcsolatok mérlege felhasználásával azt vizsgálják, hogy a termelő ágazatok közötti közvetett összefüggések milyen nagyságrendűek, ezek az összefüggések hogyan módosítják a termelő ágazatok közötti különféle arányokat, mint például az anyaghányadokat, az állóeszköz igényességet stb. Czukor György és Timár János tanulmánya (A mérnökök és technikusok létszámának távlati tervezése) áttekintést ad a műszaki szakemberekkel való ellátottságunk, a műszaki szakemberek létszámtervezésének jelenlegi helyzetéről és javaslatot tesz a műszaki szakemberek létszáma távlati tervezésének néhány lehetséges változatára. Bródy András tanulmánya (A gépipar anyagfelhasználási mutatóinak vizsgálata) bemutatja, hogy a magyar gépgyártás anyagfelhasználási arányainak időbeli ingadozása mindenekelőtt a termékek választékának, az ún. gyártmánystruktúrának az állandó, gyakran előre nem látható változására — nagyarányú. Számításai, következtetései alkalmasak arra, hogy javítsunk az anyagellátás tervezésén. Hoch Róbert, Radnóti Éva és Grolmusz Vincze: A bútorkereslet alakulásának becslése, a keresletelaszticitási számítások alapján című tanulmánya a második öt éves terv időszakára vonatkozóan közöl számítást és egyben számítási, tervezésben használható módszert a lakosság bútorkeresletének várható változására.

A személyes érdekeltség különböző kérdéseit tárgyalja az évkönyv 5 tanulmánya. Horváth Lajos: Az anyagi érdekeltség elvének alkalmazása a mezőgazdasági termelészövetkezetek fejlesztésében című tanulmánya átfogó képet fest a mezőgazdasági termelészövetkezetekben ható ösztönzők rend-

szeréről, e rendszer — sokszor a népgazdaság érdekeivel ellentétes — hatásairól, értékes gondolatokat, javaslatokat tartalmaz az anyagi érdekelttség rendszerének javítására. Horváth Lajos tanulmányát szerencsésen egészíti ki Kelemen Zoltán: Az anyagi érdekelttség és a munkaszervezet összefüggései a termelőszövetkezetekben című tanulmánya. Ez utóbbiban a fejlettebb munkaszervezetek gazdasági előnyeit taglalva javaslatokat dolgozott ki a termelőszövetkezeti brigádszervezet tökéletesítésére. A jövedelmezőségnek a termelésre gyakorolt hatását vizsgálja Csendes Béla és Vági Ferenc tanulmánya (A jövedelmezőség hatása a kukorica- és cukorrépatermelés alakulására). Noha a kutatást e két mezőgazdasági termékre vonatkozóan végezték el, a tanulmányban rögzített tapasztalatok és tanulságok, figyelemre méltóak a mezőgazdasági árpolitika egésze szempontjából is. Schmidt Ádám: A vállalati jövedelemelvonás tervgazdasági funkciói című tanulmányában arról ír, hogy a pénzügyi politika e területén elfogadott nézetek behatóbb vizsgálatot igényelnek, a vállalati jövedelemelvonásnak eddig tulajdonított egyes funkciók korántsem maguktól értetődőek. Vizsgálódásai alapján a szerző arra a következtetésre jut, hogy az állami vállalatok keretében a jövedelemelvonás fő funkciója az össz társadalmi szükségletek kielégítésére és a népgazdaság fejlesztésére szolgáló kiadások fedezetének biztosítása. Másodlagos funkció a vállalatok gazdasági tevékenységének, a tervgazdálkodás konkrét követelményeinek megfelelő befolyásolása. Gergely István: Jövedelmezőség és anyagi érdekelttség című tanulmányában azt kutatja, hogy a jelenlegi, alapjában az egy év alatt elérhető nyereséghez fűződő érdekelttségi rendszer mennyiben és milyen gazdasági vagy politikai feladatok teljesítését veszélyeztetheti egy évnél nagyobb perspektívában. A tanulmányban rögzített és a gyakorlatban tapasztalható ellentmondások megoldására közölt javaslatai minden bizonnyal elősegíthetik majd a vállalati nyereség növeléséhez fűződő ösztönző rendszer tökéletesítését.

A szocialista országok közötti nemzetközi munkamegosztás továbbfejlesztése és tudományos megalapozása szempontjából is fontos statisztikai, módszertani kérdést taglal Sóky Dezső: A szocialista országok nemzeti jövedelme nemzetközi összehasonlításának néhány problémája című tanulmánya.

Gönczöl György: Piacprobléma és növekedési elmélet című tanulmánya a Keynes-t „továbbfejlesztő”, modern polgári közgazdászoknak a kapitalizmus működőképességéről vallott nézeteit teszi bírálat tárgyává, ugyanakkor kifejti a marxista válságelmélet néhány fontos, de a tudományos irodalomban eddig elhanyagolt összefüggését.

Végezetül a gazdaságilag elmaradott országokban a termelőerők fejlesztésének központi problémáját, a felhalmozási szükségletek nagyságát és a felhalmozási folyamat főbb jellegzetességeit vizsgálja Molnár Ferenc: A felhalmozás néhány főbb problémája a fejletlen országokban című tanulmánya.

E rövid, a terjedelem által megszabott korlátok miatt szükségképpen vázlatos és hézagos ismertetés is mutatja a tanulmánykötet, egyben a Köz-

gazdaságtudományi Intézetben folyó tudományos kutató munka sokrétűségét, gazdagságát. Hogy az intézeti kutató munkáról alkotható kép teljesebb legyen, ezt azzal kell kiegészíteni, hogy — az évkönyv második részében levő közlemények szerint — 1958-59-ben az Intézetben kereken 50 témában folyt kutató munka, tehát az említett 15 tanulmány az Intézet tudományos tevékenységének csak kisebb hányadát reprezentálja.

„A közgazdasági elmélet emberének — írja az évkönyv előszavában Friss István — arról is számot kell adnia, mennyire tart lépést tudományának és országa közgazdaságának fejlődésével, mi újat tartogat tarsolyában.” Nos, az évkönyv arról tanúskodik, hogy az Intézet munkatársai gazdagítják a közgazdaságtudományt, nem tévesztik szem elől a magyar népgazdaság időszerű problémáit, segítenek a maguk eszközeivel a népgazdaság vezetéséért felelős szerveknek, hozzájárulnak hazánk szocialista építésének ügyéhez.